



İSTANBUL  
**GELİŞİM**  
**ÜNİVERSİTESİ**

# ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ II

**ATATÜRK DÖNEMİ DIŞ POLİTİKASI:  
TÜRKİYE’NİN MİLLETLER CEMİYETİNE ÜYELİĞİ, BALKAN ANTANTI,  
MONTRÖ BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ VE SADABAT PAKTI**

HAFTA 12

Doç. Dr. Ercan KARAKOÇ



# ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI

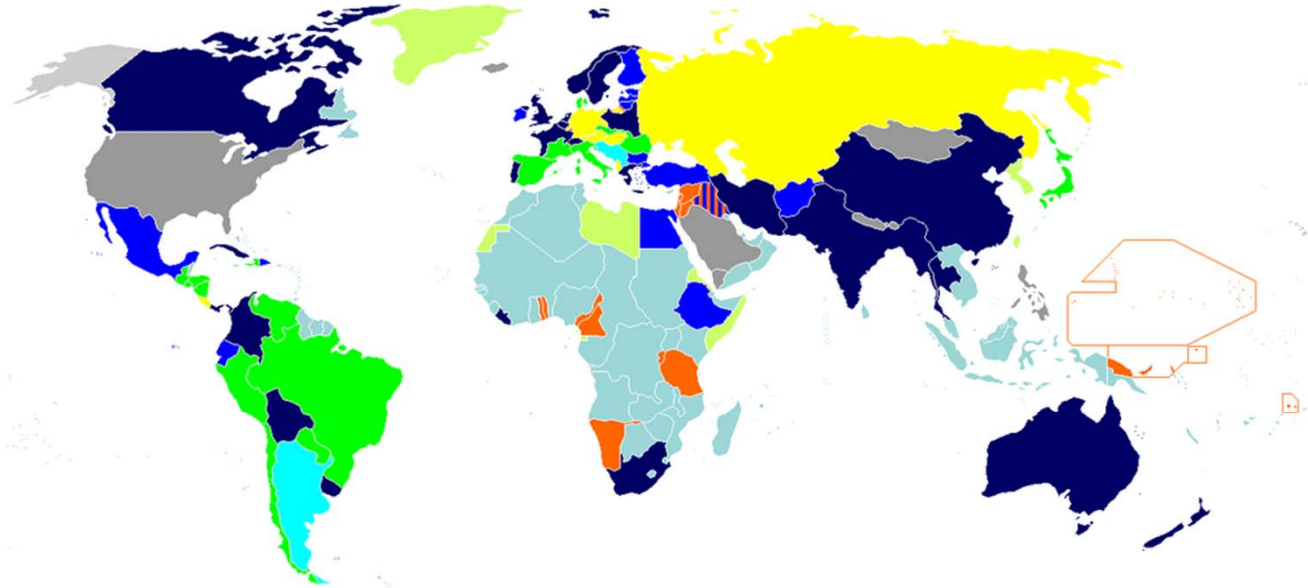


## TÜRKİYE'NİN MİLLETLER CEMİYETİ'NE GİRİŞİ (18 TEMMUZ 1932)

- I. Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından, yenilen devletlerin durumunu görüşmek üzere İtilaf Devletleri tarafından bir konferans toplanması kararlaştırıldı.
- 18 Ocak 1919'da toplanan Paris Barış Konferansı'na İtilaf Devletleri (Yenen devletler) ile İttifak Devletleri (Yenilen devletler) temsilcileri katıldı.
- Paris Barış Konferansı'nda yenik devletlerle yapılacak barış antlaşmalarına paralel olarak Milletler Cemiyeti yasası da galip devletlerce hazırlandı.



- Hazırlanan yasa, 27 Nisan 1919'da yapılan bir toplantıda kabul edildi. Böylece Milletler Cemiyeti kurulmuş oldu.
- Milletler Cemiyeti (Cemiyeti Akvam), I. Dünya Savaşı'ndan sonra ABD Cumhurbaşkanı Wilson'un dünya barışını sağlamak ve korumak amacıyla yayınladığı ilkelere dayanılarak kurulmuştur.
- 10 Ocak 1920'de resmen kurulan Milletler Cemiyeti'nin merkezi Cenevre'dir. Cemiyet uluslararası sorunların barışçı yollarla çözümlenmesini, tüm dünya ülkelerinin barış ve dostluk içinde yaşamalarını temin etmeyi ve yeni bir savaşın çıkmasını önlemeyi hedeflemekteydi.



- |  |   |
|--|---|
|  Founding member that stayed until the end   |  League of Nations mandate            |
|  Founding member that left and joined again |  Never members                       |
|  Founding member that left                  |  Colonies of members                 |
|  Joined later and stayed until the end      |  Colonies of members that left       |
|  Joined later and left later                |  Colonies/territories of non-members |



League  
of  
Nations

## Milletler Cemiyeti-Cemiyet-i Akvam



- Ancak Milletler Cemiyeti, bir süre sonra amacından uzaklaşarak büyük devletlerin çıkarlarını koruyan bir kuruluş haline geldi.
- Türkiye, Milletler Cemiyetine katılmakta geç kalmıştır. Bunun nedenlerini şu şekilde açıklayabiliriz.
  1. Bu teşkilatın, I. Dünya Savaşı'nda galip çıkan büyük devletlerin önderliği ile kurulması ve başlıca amacının Versay Antlaşması ile kurulan savaş sonrası düzenin devamını sağlamak istemesi.
  2. Milletler Cemiyeti, İngiltere'nin kontrolünde faaliyet gösterdiğinden, Türkiye bu teşkilata sıcak bakmamıştır. Musul meselesinde Cemiyet, İngiltere'nin güdümünde hareket ederek Türkiye'nin aleyhinde sonuçlanmasında etkili olmuştur.





- Bu durum Türkiye'nin bu teşkilata kuşkuyla bakmasına sebep olmuştur.

3. Sovyetler Birliği'nin Milletler Cemiyeti'ne olumsuz bakması ve Türkiye'nin bu ülkeyle Kurtuluş Savaşı'ndan beri iyi ilişkiler içinde olması da cemiyete girişimizi geciktirmiştir.

- Fakat, Türkiye takip ettiği “Yurtta Barış, Cihanda Barış” ilkesi doğrultusundaki dış politikası gereği bölgesel ve uluslararası alandaki barışçı faaliyetlere katılmağa çalışmıştır.
- 1928'den itibaren dünyadaki silahsızlanma faaliyetlerine katılmış ve 1929'da da Briand-Kellogg Paktı'nı imzalayarak, savaşı reddettiğini açıkça ortaya koymuştu.



- Bütün bunlar Türkiye'nin barışçı bir politikadan yana olduğunun ve Milletler Cemiyeti ile aynı amaca hizmet ettiğinin göstergesi olmuştur. Bu durum, Türk dış politikasına yeni bir görünüm kazandırmış ve Milletler Cemiyeti ile ilgilenmesine sebep olmuştur.
- Türkiye, 13 Nisan 1932'de yapılan Cenevre Silahsızlanma Konferansı'nda Milletler Cemiyeti ile işbirliğine hazır olduğunu bildirmiştir.
- Bunun üzerine İspanya ve Yunanistan, Türkiye'nin Cemiyete üye olarak kabul edilmesi için teklif verdiler. Türkiye'nin barışçıl politikasını takip eden Milletler Cemiyeti, bu teklifi 6 Temmuz 1932 tarihinde genel kurulda oybirliği ile kabul etti.





- Türkiye, amacından uzaklaşmış Milletler Cemiyeti'nin pek faydalı işler yapacağına inanmıyordu. Buna rağmen dünya barışına katkıda bulunmak amacıyla bu cemiyete girdi (18 Temmuz 1932).
- Milletler Cemiyeti'nin yerini daha sonra Birleşmiş Milletler Teşkilatı almıştır. Bağımsız devletlerin üye olduğu bu kuruluş, 1945 yılında kurulmuştur.
- Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın kuruluş hedefi dünya barışının korunmasıdır.



## BALKAN ANTANTI (9 Şubat 1934)

- Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya arasında imzalanan anlaşma.
- 1933'te sonra Almanya'da Nazi partisinin iktidara gelmesi, İtalya'nın Akdeniz'de ile Balkanlarda genişleme çabası ve Avrupa devletlerinin silahlanma yarışına girmesi dünya barışını tehdit etmeye başladı. Bu gelişmeler sonucunda Balkan devletleri arasında bir yakınlaşma meydana geldi.
- Balkanları ele geçirmek isteyen İtalya ve Almanya tehlikesi karşısında Yunanistan, Yugoslavya, Romanya ve Türkiye 9 Şubat 1934'te Atina'da Balkan Antantını imzaladılar.



Balkan Antantı üye ülkeleri

- Bu Antanta göre: Balkan ülkeleri birbirinin varlığına saygı gösterecekti. Böylece Balkan ülkeleri sınırlarını karşılıklı olarak güvenceye almış oldular.
- Arnavutluk İtalya'nın etkisinde olduğu için Bulgaristan ise komşu ülkelerin topraklarında hak iddia ettiği için Balkan Antantı'na katılmadı.
- II. Dünya Savaşı'ndan sonra yeni dengelerin kurulması ile Balkan Antantı geçerliliğini kaybetti.





## MONTRÖ BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ (20 Temmuz 1936)

- Boğazlar Sözleşmesi'nde Boğazlar üzerindeki Türk egemenliğini sınırlandıran maddeleri değiştiren sözleşme.
- Türk Boğazları olarak da bilinen Çanakkale Boğazı, İstanbul Boğazı ve bunun ikisi arasında kalan deniz yolu, sürekli olarak büyük güçlerin dikkatini çekmiştir. Bölge dışı ülkeler bu deniz yollarının uluslar arası ticari ve diğer tüm gemi ticaretine açık olmasını, tek bir devlet ya da devletler topluluğunun bu yoldaki geçişleri sınırlayamamasını savunmuşlardır.
- Özellikle Karadeniz'e kıyısı olan ülkeler ya boğazlara sahip olmak istemişlerdir ya da boğazlardan geçişin Karadeniz'e saldırı ve müdahalelere yol açmayacak düzeyde olmasını tercih etmişlerdir.





- Bu güçlerin başını Rusya çekmiştir. Önce Osmanlı Devleti, ardından da Türkiye, boğazların kendi egemenliğinde topraklar ve sular olduğunu savunmuş, buralarda tam egemenliğini muhafaza etmeye gayret göstermiştir.
- Ne var ki 1. Dünya Savaşı ve sonrasında Lozan düzenlemeleri, Türk yaklaşımının tam tersi bir sonuç doğurmuştur.
- Lozan Barış Antlaşması'na ek Boğazlar Sözleşmesi üç temel ilke üzerine oturmaktaydı: Boğazlar evvela askersiz hale gelecekti. Boğazlardan geçiş Türkiye'ye bırakılmıyor, bunun için Boğazlar Komisyonu kuruluyordu ve bu komisyon geçiş düzenlemeleri ve diğer konularda Milletler Cemiyeti'ni bilgilendirecekti.
- Bu dönemde henüz Türkiye, Milletler Cemiyeti'nin üyesi dahi değildir. Türkiye'nin bu bölgedeki güvenliğini ise Milletler Cemiyeti, özellikle de İngiltere, Fransa, İtalya ve Japonya garanti edecekti.







- Ankara'daki sıkıntılara karşın Türkiye Boğazlar rejimini düzenlemek için uluslar arası konjonktürün barışçıl çözüme izin verdiği dönemi beklemiş, zor kullanmamaya gayret göstermiş, bir anlamda güç dengelerine oynamıştır.
- Bu anlamda Montrö Boğazlar Sözleşmesi, Atatürk'ün dış politikasında barışçıl yöntemlere verdiği önemi, pragmatikliğini, realist duruşunu, diplomaside dengeleri çok iyi hesaplayabildiğini de gösterir. 1930'larda siyasi-askeri dengeler değişmeye başlamıştır.
- Türkiye de haklı olarak mevcut gelişmeleri gerekçe göstererek daha 23 Mayıs 1933 Londra Silâhsızlanma Konferansı'ndan itibaren sözleşmenin değiştirilmesini talep etmeye başlamıştır.
- Türkiye'nin argümanı eski düzenlemelerin kendi güvenliğini tehdit edecek boyutta olduğu şeklindedir. Bu döneme kadar Milletler Cemiyeti'nin çeşitli alanlardaki garantilerinin de işlemediğinin görülmesi, bizzat Milletler Cemiyeti'nin garantör olması beklenen üyelerinin ihlallerde bulunması, Türkiye'nin gerekçelerini güçlendirmiştir.



- Türkiye'nin talepleri konusunda izlediği yol, ilgili devletlere başvurmak ve onları yeni bir konferans için ikna etmek şeklinde olmuştur.
- Bu taleplerin ardından 22 Haziran 1936'da Montrö'de bir konferans toplandı. Montrö Boğazlar Sözleşmesi de 20 Temmuz 1936'da imzalanmıştır.
- Karadeniz ülkeleri, özellikle de SSCB, Boğazların olası bir Avrupalı ülke saldırısında kullanılmasını istememiş, bu nedenle geçişlere sınırlandırma getirilmesi konusunda Türkiye'nin yanında yer almıştır.



## İstanbul ve Çanakkale Boğazı





- Bu geçici bir çıkar uyuşması olarak da yorumlanabilir.
- Bu kaygılar sonucu şekillenen sözleşmeye göre, Türkiye bir savaşta tarafsız ya da savaş dışı ise savaşan tarafların savaş gemileri Boğazlardan geçemeyecektir. Yine Türkiye bir savaşa girmiş, ya da savaş tehdidi hissediyorsa diğer devletlerin savaş gemilerinin geçişi konusunda kendi takdirini kullanabilecektir.
- Sözleşme'nin özellikle 18.maddesi Karadeniz'e kıyısı olan ülkelerin kaygılarını gidermeye dönüktür. Sözleşmede ayrıca Akdeniz-Karadeniz geçişlerinde, daha çok savaş gemilerine dönük sınırlandırmalar da bulunmaktadır.



- Boğazlardan geçiş serbestisi temel alınmıştır. Aslında Türkiye ve Karadeniz'e kıyısı olan ülkeler dışında konferansa katılanların en çok üzerinde durduğu husus buydu.
- 1. Madde geçiş serbestisine açık bir vurgu yapmaktadır. Montrö'ye göre Boğazlardan ticaret gemilerine neredeyse mutlak anlamda geçiş hakkı tanınmıştır ve Türkiye'nin bu konudaki sınırlandırma yetkileri yok denecek bir düzeydedir. Savaş gemilerinin geçişinde ise güvenlik gerekçeleriyle sınırlandırmalar vardır. Sözleşme Akdeniz-Karadeniz dengesini de bozmamaya çalışmıştır. 19., 20. ve 21. maddeler bunu daha çok Türkiye'ye tanıdığı takdir haklarıyla çözmüştür.







## Sözleşme ile Türkiye'nin Kazanımları

- Sözleşme Türkiye'ye eski düzenlemeler ile kıyaslanamayacak düzeyde kazanımlar sağlamıştır.
- Her şeyden önce Türkiye, kendi güvenliği için bölgeyi silâhlendirme hakkına sahip olmuştur. Bu sayede uluslar arası güç dengelerinde Türkiye, İngiltere ve SSCB başta olmak üzere diğer güçler tarafından da daha fazla önemsenir bir hale gelmiştir. Türkiye bu önemini, daha sonraki diplomatik manevralarında kazanıma döndürmeyi bilmiştir.



- Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin şu temel ilkeleri benimsediği söylenebilir:
  1. Türkiye'nin Güvenliği
  2. Karadeniz'in Güvenliği
  3. Geçiş Serbestisi
  4. Karadeniz-Akdeniz dengesinin korunması
- Savaş gemileri ve denge konusunda Türkiye'ye verilen takdir hakları da kazanımlar arasındadır.



**Atatürk ve İngiltere Kralı VIII. Edward, İstanbul, 4 Aralık 1936**





- Ticaret gemilerinde mutlak geçiş serbestisi varsa da, bölgenin egemen gücü olarak Türkiye, deniz yollarından geçişin güvenli olması konusunda elbette bazı haklara sahiptir ve bu haklar aslında pratikte Türkiye'ye geçişleri çok daha güçlü bir şekilde düzenleme imkânını da vermektedir.
- Nitekim Sözleşme'den yıllar sonra 11 Ocak 1994 tarih ve 21815 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Boğazlar ve Marmara Deniz Trafik Düzeni Hakkında Tüzük" geçişlerin düzenlenmesini çok daha geniş bir şekilde yorumlamıştır.
- Boğazlardan geçen trafiğin geçen süre için tahminlerin ötesinde artmış olması, diğer gemilerin güvenliği için geçişleri geciktirmeyi ve sınırlandırmayı mümkün hale getirmektedir. Bu konudaki düzenlemeler biraz da petrol taşımacılığındaki olağanüstü artışla birlikte yoğunluk kazanmıştır.



- Ancak bu sınırlandırmalar özellikle Rusya tarafından sözleşmenin ruhuna aykırı bulunmaktadır.
- Türkiye Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nden şu aşamada tam anlamıyla memnun değilse de, yeni bir konferans toplanmasını da tercih etmemektedir.
- Çünkü bu durumda Türkiye'nin bölgedeki egemenliği de tartışmaya açılabilecektir ve konferansa Almanya, Yunanistan ve Rusya gibi bölgede farklı yorumları bulunan ülkeler de katılacaktır.







## SADABAT PAKTI (8 Temmuz 1937)

- Türkiye Balkanlarda barışın sağlanmasıyla meşgul olurken Orta Doğu'daki komşularıyla da samimi ilişkiler kurmağa çalıştı. Doğu'da Türkiye ile ilgilenen üç devlet vardı: İran, Irak, Afganistan. Bu devletler için Türkiye bir örnek ve kuvvetli bir dayanaktı. Türkiye ile bu komşularının gaye ve hedefi hür ve bağımsız yaşamak, yabancıların sömürmesinden kurtularak kalkınmaktı. Bu gaye ve hedeflerin gerçekleşmesi bir barış cephesinin kurulması ile mümkündü.





**Paktın imzalandığı saray şu an müzedir.  
Beyaz Saray olarak adlandırılan Sadabat Sarayı, Tahran**



- Atatürk'ün bu yoldaki çalışmaları sonucunda Tahran'da Sadabat Sarayı'nda, Türkiye, Irak, İran ve Afganistan'ı birbirine bağlayan Sadabat Paktı imzalandı (9 Temmuz 1937).
- Sömürge ve yarı sömürge döneminden kısa süre önce kurtulan bu devletlerin bağımsızlıklarını vurgulamaları da son derece önemliydi.
- Ortadoğu'nun güvenliğini sağlama ve İtalya'nın doğu ülkelerini hedef alan saldırgan politikası da paktın imzalanmasında etkili olmuştur.



# Sadabad Paktı







### ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DİŞ POLİTİKASI-3

BALKAN ANTANTI 9 Şubat 1934	MONTRÖ BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ 20 Temmuz 1936	SADABAT PAKTI 8 Temmuz 1937
<ul style="list-style-type: none"><li>o I. Dünya Savaşı'ndan sonra imzalanan antlaşmalar kalıcı bir barış sağlayamamıştı.</li><li>o Avrupa'da devam etmekte olan silahlanma yarışı ve Almanya ile İtalya'nın yayılcı politikaları Balkanları ve Orta Doğu'yu tehdit etmekteydi.</li><li>o Bu gelişmeler karşısında Milletler Cemiyeti devletlerarası anlaşmazlıkları çözmede etkisiz kalıyordu.</li><li>o Bu gelişmeler üzerine Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya arasında Balkan Antantı imzalandı.</li><li>o Bu antlaşmayla Balkan ülkeleri karşılıklı olarak sınırlarını güvence altına almayı ve çıkabilecek tehlikeleri birlikte önlemeyi amaçlamışlardı.</li><li>o Bulgaristan Balkanlardaki emellerinden dolayı ittifaka katılmadı.</li><li>o Arnavutluk ise İtalya'dan çekindiği için tarafsız kaldı.</li><li>o Türkiye, Balkan Antantı'nı imzalayarak batı sınırını güvence altına aldı.</li><li>o IİDünya Savaşı'nın çıkması üzerine bu ittifak dağılmıştır.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>▪ Lozan'da, Boğazlar sorunu Türkiye'nin aleyhine çözümlenmiş, tam egemenlik hakkı verilmemişti.</li><li>▪ Lozan Barış Antlaşması'nda Boğazların yönetiminin Türkiye'nin başkanlığını yapacağı uluslararası bir Boğazlar Komisyonuna verilmesi ve Boğazların her iki yakasında asker bulundurmaması, Türkiye'nin Boğazlar üzerindeki egemenlik haklarını sınırlandırmaktaydı.</li><li>▪ 1930'lu yıllarda Almanya'nın hızla silahlanması, İtalya'nın Habeşistan'ı işgali, Japonya'nın Mançurya'ya saldırması üzerine Türkiye Boğazların durumunu ilgili devletlere bildirdi.</li><li>▪ Türkiye'nin isteği ile İsviçre'nin Montrö şehrinde bir konferans toplandı. Konferansa Türkiye, Yunanistan, İngiltere, Fransa, Sovyet Rusya, Yugoslavya ve Japonya katıldı. Bu sözleşme ile;</li><li>▪ Türkiye'nin boğazlardaki hakimiyeti kabul edildi. Boğazlar Komisyonu kaldırılarak yetkileri Türkiye'ye devredildi.</li><li>▪ Ticaret gemileri serbest geçebilecekti.</li><li>▪ Türkiye, Boğazları silahlandırabilecek ve savaş durumunda isterse Boğazları kapatabilecekti.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>➢ 1935 yılında İtalya'nın Habeşistan'a saldırması, Akdeniz ve Ortadoğu güvenliğinin tehlikeye düşmesine neden oldu.</li><li>➢ Bu nedenle Orta Doğu'da da güvenliği sağlamak için Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında Sadabat Pakti imzalandı. Bu antlaşmaya göre üye ülkeler;</li><li>✓ Karşılıklı olarak birbirlerinin sınırlarına saygılı olmayı,</li><li>✓ İç işlerine karışmamayı,</li><li>✓ Ortak çıkarlar doğrultusunda dostluk ve iş birliklerini geliştirmeyi kabul etmiştir.</li><li>➢ Bu antlaşma ile Türkiye, doğu sınırlarının güvenliğini sağlamış oldu.</li></ul> <ul style="list-style-type: none"><li>✓ Boğazlarda tam egemenlik sağlanmıştır.</li><li>✓ Boğazlar kesin olarak Türkiye'nin kontrolüne girdi.</li><li>✓ Türkiye'nin Akdeniz'deki güvenliği artmıştır.</li><li>✓ Boğazlar Sorunu, Misakı Milli'ye uygun bir şekilde çözüme kavuşturulmuştur.</li></ul>

#### ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI-4

##### HATAY SORUNU

- 1921 yılında TBMM ile Fransa arasında imzalanan Ankara Antlaşması'yla Hatay, Fransa mandasındaki Suriye'ye bırakılmıştı.
- Burada yaşayan Türklere geniş haklar tanınmış ve bölgede özerk bir yönetim uygulanmıştı. Ancak Hatay'ın Türk toprakları dışında kalması Misakı Milli'den taviz verildiği anlamına gelmekteydi.
- Atatürk, Hatay'ın anavatanına katılması için çalışmış ve çeşitli girişimlerde bulunmuştu.
- 1923'te Adana'da yaptığı bir konuşmada, "Kırk asırlık Türk yurdu, düşman elinde esir kalmaz." diyerek ileride Hatay'ın ana vatana katılacağına müjdesini vermişti.
- 1936 yılında Fransa Suriye'deki manda yönetimine son verdi ve buralardan çekildi. Ancak Hatay'ın durumu belirsizliğini korudu.
- Bunun üzerine Türkiye, Milletler Cemiyetine başvurarak sorunun çözülmesini istedi.
- Türkiye ile Fransa arasında yapılan ikili görüşmelerde, "Hatay'ın geleceğini buradaki halkın belirlemesi" ilkesi kabul edildi.
- Seçimler yapıldı ve Hatay Bağımsız Cumhuriyeti kuruldu. (2 Eylül 1938).
- Bağımsız Hatay Cumhuriyeti'nin devlet başkanlığını Tayfur Sökmen yaptı.
- Hatay Millet Meclisi, 29 Haziran 1939'da oy birliği ile Türkiye'ye bağlanmaya karar verdi.
- Misak-ı Milli'ye son katılan toprak Hatay'dır.

##### ATATÜRK'ÜN ÖLÜMÜ

- Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Atatürk, hayatı boyunca milletine her alanda hizmet etti. Milletten huzuru, güveni ve mutluluğu için çalıştı.
- Atatürk'ün hastalığı ile ilgili ilk şikâyetleri 1937 yılında başladı. Fakat doktorlar bu hastalığın teşhisini uzun bir süre koyamadılar. 1938 yılında Atatürk'ün hastalığının siroz olduğu anlaşıldı.
- Atatürk, ömrünün son yıllarında yoğun olarak Hatay sorunu ile ilgilendi.
- Hataylılara yalnız olmadıklarını bildirmek ve Türk devletinin gücünü diğer ülkelere göstermek isteyen Atatürk, 1938 yılında Mersin ve Adana gezilerine çıktı.
- Geziden sonra Ankara'ya döndü. Hem tedavi olmak hem de dinlenmek için İstanbul'a gitti.
- İstanbul'da Dolmabahçe Sarayı yerine Savarona yatında kalmayı tercih etti. Atatürk doktorların dinlenmesi yolundaki ısrarlarına rağmen ülke işleriyle ilgilenmeye devam etti.
- Atatürk'ün hastalığı ciddiyetini korumaya devam ediyordu. Kendisini iyi hissettiği bir gün noter çağırarak vasiyetnamesini hazırlattı.
- Atatürk vasiyetnamesinde, malvarlığının büyük bir bölümünü kendisi tarafından kurulan Türk Tarih Kurumu ve Türk Dil Kurumuna bağışladı.
- Atatürk'ün hastalığı, 1939 yılının Kasım ayının ilk haftasından itibaren normal seyrinden çıkarak şiddetlendi.
- ✓ Mustafa Kemal Atatürk 10 Kasım 1938 Perşembe günü saat dokuz beş geçte öldü.
- ✓ Devlet işlerinde herhangi bir aksamaya meydan vermemek en yakın silah arkadaşı İsmet İnönü, cumhurbaşkanı seçildi (11 Kasım 1938).
- ✓ 16 Kasım günü, Atatürk'ün Türk bayrağına sarı tabutu, Dolmabahçe Sarayı'nın tören salonunda kâtafalka konularak ziyarete açıldı.
- ✓ Prof. Şerafettin Yaltkaya tarafından cenaze namazı kılınıldı. Naaşı Yavuz Zırlı'nın konularak İzmit'e getirildi. Buradan Ankara'ya gönderildi.
- ✓ 20 Kasım'da Ankara'ya getirilen Atatürk'ün naaşı Etnografya Müzesinde hazırlanan geçici kabre konuldu.
- ✓ Ankara Rasattepe'de Emin Onat ve Orhan Arda'nın bir projesi olan Anıtkabir yapıldı.
- ✓ Atatürk'ün naaşı 10 Kasım 1953'te Anıtkabir'e nakledildi.